

**MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET, EKONOMISKA
OCH SOCIALA KOMMITTÉN, REGIONKOMMITTÉN OCH EUROPEISKA CENTRALBANKEN**

Införandet av sedlar och mynt i euro – ett år efteråt

(2003/C 36/02)

1. SAMMANFATTNING

Närmare ett år efter införandet av sedlar och mynt i euro har euron funnit sin plats i de europeiska medborgarnas dagliga liv.

Enligt en Eurobarometerundersökning som genomfördes i november 2002 har euron mottagits väl av merparten av europeerna. För varje person som fortfarande upplever vissa svårigheter med euron finns det fem som inte har några svårigheter. Det stora flertalet medborgare vande sig snabbt vid kontanter i euro: 92,8 % tycker att det är lätt att hantera sedlarna och över två tredjedelar (68,8 %) har inga svårigheter att hantera mynten i euro. De flesta medborgare anser att det nuvarande antalet valörer för sedlar (87,3 %) och mynt (53,5 %) är precis lagom.

Allmänheten är nu väl förtrogen med mynt från andra länder i euroområdet. En stigande andel av de mynt som är i omlopp är av "utländskt" ursprung, särskilt i regioner längs med gränserna, i stora städer och i turistområden. Myntens olika nationella sidor är av uppenbart intresse och 92,6 % av dem som svarade på undersökningen bekräftar att de inte har några svårigheter vad gäller variationen av mynt. Många av medborgarna har rentav börjat samla på dem. Myntsamlarnas intresse riktades också mot de 80 "genuina" samlarmynt i euro som olika medlemsstater gav ut under 2002, och som inte är avsedda att användas som betalningsmedel.

Införandet av sedlar och mynt i euro påverkade användningen av euron utanför euroområdet, inte bara i Europa utan också i andra delar av världen. Bland annat främjar de europeiska resenärernas beteende denna utveckling: 53 % av dem uppger att de tar med sig kontanter i euro när de lämnar euroområdet, medan bara 16 % av resenärerna tar amerikanska dollar med sig. Det förefaller som om kontanta betalningar i euro normalt accepteras i de tre medlemsstaterna utanför euroområdet (Danmark, Sverige och Förenade kungariket) samt i de tolv kandidatländerna, även om denna praxis vanligtvis är begränsad till huvudstäderna och turistområdena. I vissa butiker anges priser i euro. I vissa områden i Balkanregionen, som i Montenegro och Kosovo, används euron i praktiken som lokal valuta, ofta som ersättning för den tidigare tyska marken. På de andra kontinenterna har införandet av sedlar och mynt i euro också haft viss inverkan, om än i mer begränsad utsträckning. Utöver de franska utomeuropeiska departementen som geografiskt är belägna utanför Europa men ingår i EU, och där euron ersatte den franska francen, accepteras euron också som betalnings-

medel i turistområdena i vissa amerikanska, asiatiska och afrikanska länder, ibland kombinerat med parallella prisangivelser.

I vissa länder har medborgarna associerat övergången till euron med betydande prishöjningar. Denna uppfattning styrks i själva verket inte av fakta. Av en detaljerad statistisk analys av prisutvecklingen som grundas på det harmoniserade konsumentprisindexet (HIKP) framgår att effekten av införandet av sedlar och mynt i euro på priserna uppgår till mellan 0,0 och 0,20 %. En närmare analys påvisar en tydlig skillnad mellan upplevd och uppmätt inflation. Det förklaras av betydande prishöjningar på vissa av de mest köpta varorna och tjänsterna (det finns tydliga indikationer på att priserna har ökat inom tjänstesektorn, särskilt vad gäller restauranger, hotell, barer, osv.), eftersom dessa är de mest relevanta för konsumenternas uppfattning om prisutvecklingen.

Det är vid denna tidpunkt inte klart om införandet av kontanter i euro har påverkat befolkningens betalningsvanor. En betydande ökning i användningen av icke-kontanta betalningar har noterats under 2002, men det är svårt att dra slutsatsen att denna förskjutning enbart beror på införandet av euron. De genomsnittliga belopp som tas ut via bankomater verkar också ha ökat.

I en Eurobarometerundersökning som nyligen genomförts bekräftas att medborgarnas "mentala" övergång pågår, men att den långt ifrån är avslutad: 42,2 % av konsumenterna räknar för det mesta redan i euro, men denna procentandel sjunker till 12,5 % när viktiga inköp görs (t.ex. ett hus eller en bil), eftersom de flesta människor fortsätter att räkna i nationell valuta vid sådana viktiga transaktioner. Inom detaljhandeln används fortfarande parallella prisangivelser, eftersom det värdesätts av vissa kundkategorier, särskilt av dem som fortsätter att räkna i nationell valuta. Medan en liten majoritet (50,6 %) av konsumenterna inte längre vill att butikerna skall fortsätta att ange priserna i både den tidigare och den nya valutan, föredrar 47,2 % parallella prisangivelser. Samtidigt bör det medges att fortsatta parallella prisangivelser oundvikligen försenar den mentala övergången till euron och riskerar till och med att motverka en smidig övergång. **Efter överenskommelse med EuroCommerce rekommenderar därför kommissionen att detaljhandelssektorn upphör med parallella prisangivelser senast den 30 juni 2003**, och att de i god tid informerar sina kunder om denna förändring. Samma strategi rekommenderas i andra sektorer där priser och belopp fortfarande anges både i nationell valuta och i euro. Det är till exempel fallet vad gäller vissa företags fakturor och de kontoutdrag som finansiella institut lämnar till sina kunder.

INFÖRANDET AV SEDLAR OCH MYNT I EURO – ETT ÅR EFTERÅT

FAKTA OCH SIFFROR FÖR EUROOMRÅDET

OKTOBER 2002

	Sedlar	Mynt
Totalt i omlopp		
Totala kontanter i omlopp (antal)	7,42 miljarder sedlar	38,2 miljarder mynt
Totala kontanter i omlopp (värde)	320,9 miljarder euro	11,9 miljarder euro
Totalt värde som andel av BNP	4,54 %	0,17 %
Siffror per person		
Genomsnittligt antal per person	24,7 sedlar	126,5 mynt
Genomsnittligt värde per person	1 062,8 euro	39,4 euro
Mest populära sedel/mynt i euro		
Totalt antal (% av totalt)	50 euro (28,8 %)	1 cent (17,4 %)
Totalt värde (% av totalt)	50 euro (33,4 %)	2 euro (39,8 %)
Samlarmynt (*)		
Totalt antal olika utgivanden av samlarmynt		80 (30 guld, 50 silver mynt)
Lägsta valör		25 cent
Högsta valör		400 euro

(*) Siffrorna för samlarmynt avser hela 2002.

2. ÖVERGÅNGEN TILL EURO: EN STOR FRAMGÅNG

Ett år efter införandet av sedlar och mynt i euro har euron blivit en del av vårt dagliga liv. Detta meddelande handlar om de olika praktiska aspekterna av euron, särskilt sedlar och mynt i euro. Det följer på kommissionens meddelande KOM(2002) 124, av den 6 mars 2002, som gav en översyn av hur införandet av sedlar och mynt i euro utföll. Eurons ekonomiska betydelse som den gemensamma valutan för de tolv medlemsstaterna i euroområdet, behandlas inte här, men diskuteras i kommissionens meddelande "Euroområdet i världsekonomin – utvecklingen under de tre första åren" (KOM(2002) 332, av den 19 juni 2002). Slutligen skall införandet av euron också ses som ett viktigt steg mot fullbordandet av den inre marknaden. Det kommer att behandlas i kommissionens nästa meddelande "Den inre marknaden – tio år utan gränser" i samband med tioårsjubileet av denna viktiga händelse.

3. SEDLAR OCH MYNT I OMLOPP I EUROOMRÅDET

3.1 Sedlar

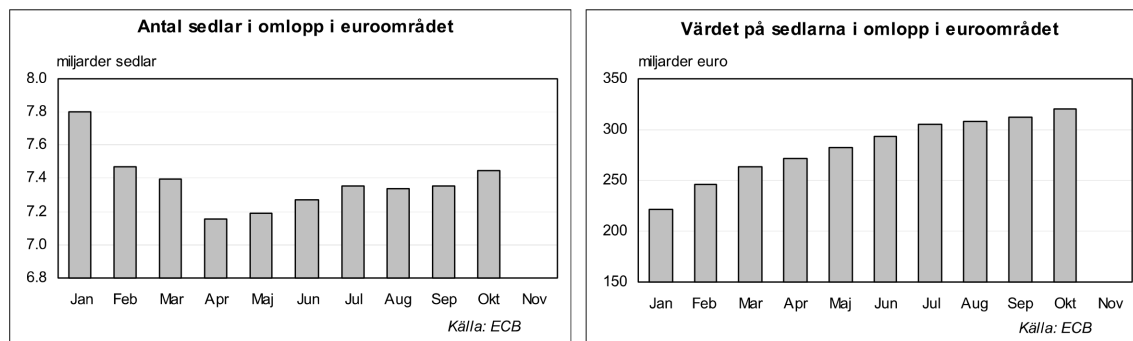
I början på januari 2002 hade de nationella centralbankerna i euroområdet satt ungefär 7,8 miljarder eurosedlar i omlopp. Under årets lopp minskade omloppsmängden fram till våren (7,16 miljarder) och steg därefter nästan oavbrutet fram till slutet på oktober till 7,42 miljarder (se diagram 1).

Denna tillfälliga minskning av sedlar i omlopp kan i första hand förklaras av en viss grad av försiktighet under förhandsdistributionen för att säkerställa en smidig övergång: de flesta banker och detaljhandlare beställde stora reservlager, eftersom deras behov av kontanter i euro av nödvändighet grundade sig på förväntningar. Överskottslagren flödade därefter tillbaka till centralbankerna. I andra hand behövde detaljhandeln, som hade

åtagit sig att enbart ge tillbaka växel i euro och då många medborgare utnyttjade detaljhandeln för att växla den gamla valutan till ny valuta (ibland genom att köpa en liten artikel

med en sedel av hög valör), många fler sedlar än normalt då den nationella valuta som växlandes in inte kunde användas igen eller ges tillbaka i form av växel.

Diagram 1

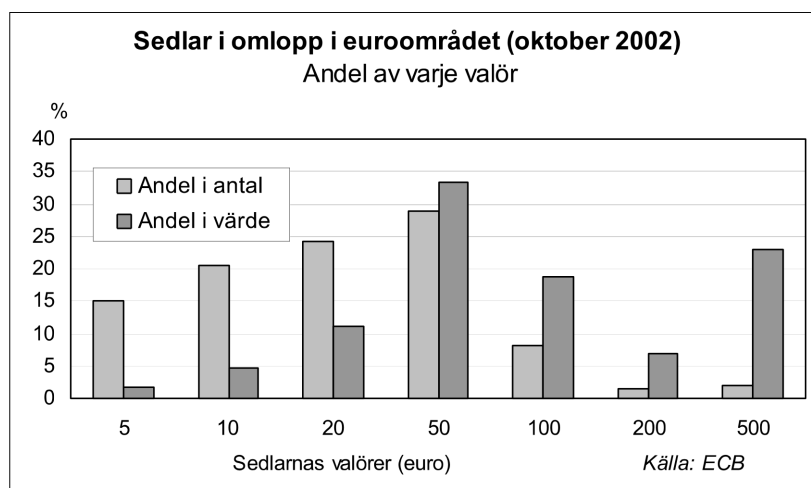

Det totala värdet på sedlarna i omlopp nådde 221,5 miljarder euro vid utgången av januari 2002 och ökade stadigt till 320,9 miljarder euro i oktober. Denna skillnad i utveckling mellan totalt antal och totalt värde kan framför allt förklaras av den betydelse som sedlar av lägre valörer hade under förhandsdistributionen och under den period när både euro och nationella valutor var i omlopp samtidigt. Det är tydligt att det utfärdades fler sedlar av lägre valörer än vad som behövdes, och dessa flödade tillbaka till centralbankerna efteråt.

Dessa siffror uppgick till 24,7 sedlar per person i omlopp vid utgången av oktober, och motsvarar ett belopp på 1 062,8 euro per person. Det totala värdet på de sedlar som fanns i omlopp uppgick till 4,5 % av BNP för euroområdet som helhet.

I diagram 2 nedan visas sedlarnas fördelning efter valör i euroområdet vid utgången av oktober.

Diagram 2

50-eurosedeln är den vanligast förekommande sedeln, både i antal och totalt värde. Den motsvarar en tredjedel av det totala värdet i omlopp. I flertalet länder är det den sedel som oftast distribueras i bankomaterna. Det återspeglar med all sannolikhet penninganvändarnas preferenser och storleken på de belopp som oftast spenderas vid inköp. Den näst vanligaste före-

kommande sedeln är 20-eurosedeln, som står för närmare en fjärdedel av alla sedlar. När det gäller värde är det dock 500-eurosedeln som innehar andra plats. De två sedlarna av hög valör (200 euro och 500 euro) motsvarar bara 1,5 % och 2 % av alla sedlar i omlopp.

I vissa medlemsstater, särskilt i Italien och Grekland, uppstod debatt om behovet av 1- och 2-eurosedlar, som komplement till eller som ersättning för 1- och 2-euromynt. De senaste Eurobarometersiffrorna (november) visar dock inte alls på något sådant behov. 83,7 % av dem som svarade på undersökningen uppgav att sedlarnas olika antal valörer var precis lagom. Det ansåg även 78 % av italienarna och 68,5 % av grekerna.

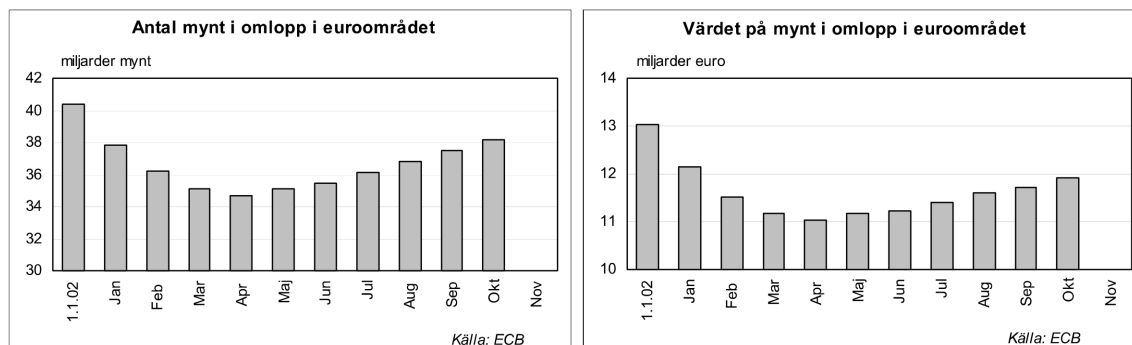
3.2 Mynt

I början av år 2002 satte centralbankerna i euroområdet 40,4 miljarder mynt i omlopp. Redan under januari månad sjönk antalet mynt kraftigt till 37,8 miljarder (se diagrammet nedan).

De mynt som fanns i omlopp fortsatte att minska fram till april. Därefter uppmättes en oavbruten ökning som nådde 38,2 miljarder euromynt vid utgången av oktober 2002. När det gäller mynt följer utvecklingen i värde utvecklingen i antal (se diagram 3). Från början sattes mynt till ett totalt värde på 13 miljarder euro i omlopp i euroområdet. Det totala värdet nådde en bottennotering på ungefär 11 miljarder euro i april innan det ökade till 11,9 miljarder euro vid utgången av oktober 2002.

De mynt som utfärdades av Monaco (1/500 av de mynt som Frankrike präglat), San Marino (1 944 000 euro) och Heliga stolen (670 000 euro) ingår också i den totala volymen av mynt i omlopp.

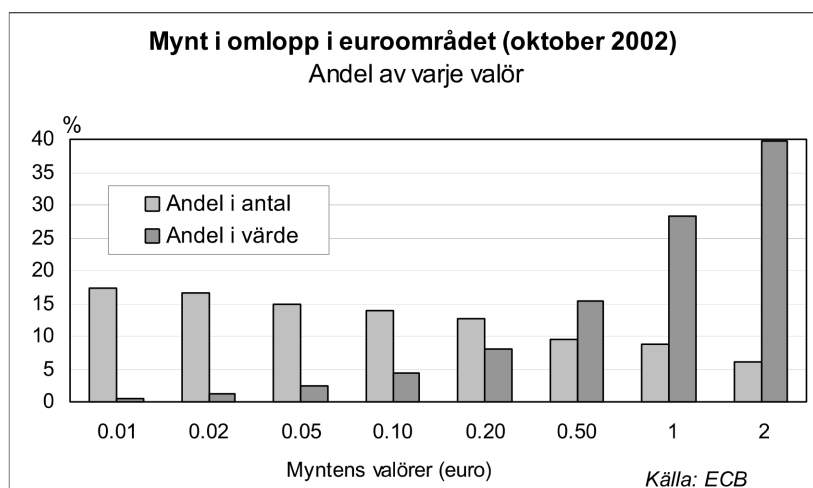
Diagram 3

Det antal mynt som satts i omlopp per person i euroområdet varierar stort bland medlemsstaterna i euroområdet, vilket återspeglar olika nationella betalningsvanor. I genomsnitt sattes 134 euromynt per person i omlopp i euroområdet under början på året, vilket motsvarar ett genomsnittligt värde på 43 euro per person. Det totala värdet på mynt i omlopp motsvarar 0,17 % av euroområdets BNP i oktober.

Mängden euromynt i omlopp är ganska jämnt fördelade bland de olika valörerna. Det minst spridda myntet är 2-euromyntet, som motsvarar 40 % av det totala värdet i omlopp. De två bimetalteknikmynten (1 och 2 euro) motsvarar 68 % av värdet på alla mynt i omlopp. De lägre valörerna (1- och 2-centmynten) har en andel på 16,6 % respektive 17,4 %. Vad gäller värde motsvarar de bara 1,1 % respektive 0,6 % av det totala värdet.

Diagram 4

I Grekland och Italien uppstod viss diskussion vad gäller nyttan av de små mynten i cent, särskilt 1- och 2-centmynten. Antalet mynt i omlopp per land ger emellertid inga bevis på att befolkningen inte använder mynten av lägre valörer. Till exempel varierar andelen 1-centmynt i länderna i euroområdet från 9,1 % till 21,3 % av alla mynt. För 2-centmyntet är fördelningen mer jämn och varierar mellan 12,7 % och 18,8 %. I Finland har 1- och 2-centmynten begränsad användning, eftersom det i finsk lagstiftning fastställs att kontantbetalningar i euro skall avrundas till närmaste fem cent. Därför tillverkade det finska myntverket begränsade kvantiteter av de två lägsta valörerna, som ligger långt under de genomsnittliga volymer som utfärdats i andra länder.

Enligt den senaste eurobarometerundersökningen anser majoriteten av medborgarna i euroområdet (53,5 %) att antalet olika valörer är precis lagom. Det bör slutligen påpekas att de små mynten spelade en viktig roll för att säkerställa att omräkningarna i priser från nationella valutaenheter kunde genomföras korrekt, med högst en cents avvikelse.

3.3 Gränsöverskridande flöden av sedlar och mynt i euro

Sedlar och mynt i euro kan användas i hela euroområdet. De är inte begränsade till ursprungslandet. Därmed har sedlar och mynt i euro "migrerat", och medborgarna i euroområdet har normalt en blandning av sedlar och mynt i euro från olika medlemsstater i sina plånböcker eller portmonnäer.

Sedlar och mynt i euro migrerar av olika orsaker. Den främsta orsaken är att medborgare som reser utomlands tar pengar med sig, vare sig det rör sig om affärsverksamhet, semester eller gränshandel. Dessutom kan sedlar och mynt transporteras över gränserna under fördelningsprocessen mellan nationella centralbanker, affärsbanker och detaljhandlare. Utländska besökare och turister som kommer från länder utanför euroområdet bidrar också till migreringen av euron. När de beställer kontanter i euro från sina lokala banker före resan, har dessa ofta köpts av deras banker i ett annat land än det i vilket kontanterna slutligen kommer att spenderas.

Blandningen av sedlar och mynt i euro från olika länder kommer med tiden att öka och eventuellt nå en jämviktsnivå, där blandningen av mynt mer eller mindre kommer att motsvara varje lands andel av den totala volym som utfärdats i euroområdet. Det är dock oklart i vilken takt det kommer att inträffa. Vissa mönster har emellertid visat sig. Det förefaller som om mynt av olika valörer blandas i olika takt och att mynt av högre valörer är mer benägna att migrera. Blandningen av mynt beror också i viss utsträckning på lokaliseringen. En högre procentandel utländska mynt kommer normalt att finnas i storstadsområden än i landsbygdsområden. Dessutom kom-

mer människor som lever nära gränsen till ett annat land i euroområdet också att ha mer utländska mynt i sina plånböcker. I detta avseende visar en undersökning som genomförts av den österrikiska centralbanken att den 10 september 2002 var 11,8 % av mynten i Österrike av tyskt ursprung, medan andelen tyska mynt i områdena nära gränsen uppgick till 23,4 %.

3.4 Samlarmynt i euro

För många europeiska medborgare och utländska turister har de euromynt som är i omlopp blivit ett samlarobjekt till följd av de många olika nationella sidorna. Det bör dock påpekas att det i många medlemsstater finns rikliga och gamla traditioner vad gäller att utfärda samlarmynt för att fira särskilda händelser eller som en symbol av nationell betydelse. Liksom mynt avsedda att sättas i omlopp utfärdas samlarmynt officiellt av medlemsstaterna, har ett nominellt värde och är lagliga betalningsmedel, även om sådana mynt sällan används som betalningsmedel eftersom deras marknadsvärde vanligtvis är mycket högre än deras nominella värde. Flertalet är gjorda av värdefulla metaller som guld eller silver.

Denna tradition upprätthålls och utvecklas och valören på samtliga samlarmynt som utfärdas av de deltagande medlemsstaterna anges numera i euro. Medan de euromynt som är i omlopp är lagliga betalningsmedel i hela euroområdet, har medlemsstaterna beslutat att samlarmynten i euro bara kommer att vara lagliga betalningsmedel i det land de har utfärdats. Dessutom har medlemsstaterna, för att undvika förväxling, kommit överens om att inte tillverka samlarmynt i euro under övergångsperioden (1999–2001), eftersom de euromynt som är i omlopp ännu inte hade utfärdats vid denna tidpunkt. Sedan 2002 har flertalet länder i euroområdet börjat utge samlarmynt i euro. Enligt en överenskommelse mellan medlemsstaterna skiljer sig deras tekniska specifikationer i flera avseenden från de "normala" myntens egenskaper, för att undvika varje slag av förväxling från allmänhetens sida. Av de tre tekniska parametrarna färg, diameter och vikt, måste minst två vara annorlunda än för de euromynt som är i omlopp. Dessutom är samlarmyntens nominella värde alltid annorlunda än för de mynt som är i omlopp, och formgivningen på samlarmynten skiljer sig alltid från formgivningen på euromynten.

Vid utgången av 2002 kommer det totala antalet samlarmynt med valörer i euro att uppgå till ungefär 80, av vilka 30 är guldmynt. De flesta av mynten har utfärdats av Frankrike, Österrike, Tyskland och Spanien. Valörerna på dessa mynt varierar från 25 cent till 400 euro, men de vanligaste valörerna är 5, 10 och 20 euro. Dessa nominella värden motsvarar normalt varken metallvärdet eller försäljningspriset. Marknadsvärdet på dessa samlarmynt beror givetvis på det antal som utfärdats, som normalt anges vid inköpet, och som kan variera från mycket små volymer (t.ex. 99 stycken) till obegränsade utgivningar.

Utöver dessa officiella mynt tillverkar och säljer många offentliga och privata myntverk också medaljer, vilka inte är lagliga betalningsmedel. För att undvika varje slag av förväxling med sådana medaljer, har kommissionen utfärdat en rekommendation till medlemsstaterna om skydd av mynt i euro. Även om dessa medaljer liknar storleken på euromynt får inte valörerna på dessa medaljer anges i euro, inte heller får de bära eurosymbolen eller någon annan formgivning som liknar den som euromynt har.

3.5 Jubileumsmynt i euro

Jubileumsmynt representerar en annan kategori mynt, som också officiellt utfärdas av medlemsstaterna. Sådana mynt är lagliga betalningsmedel i hela euroområdet och är avsedda att sättas i omlopp, även om det bör påpekas att inga jubileumsmynt i euro ännu har utfärdats. Deras tekniska egenskaper, dimensioner och nominella värde motsvarar exakt dem för euromynt i omlopp. Enda skillnaden är att formgivningen på de nationella sidorna ersatts av en särskild formgivning, som firar en särskild händelse eller skildrar nationella milstolpar. Normalt är den volym jubileumsmynt som utges begränsad, men den är tillräckligt omfattande för att ge dem möjlighet att finnas i omlopp bredvid de "normala" mynten. För att ge de europeiska medborgarna möjlighet att bekanta sig med de olika nationella sidorna, och för att undvika eventuell förväxling, har medlemsstaterna kommit överens om att inga jubileumsmynt kommer att ges ut under de första åren efter det att sedlar och mynt i euro införts.

3.6 Nickel i euromynt

Det är väl känt att en liten del av befolkningen är känslig för beröring med nickel. Långdragen kontakt kan även ge upphov till vissa allergier. Även om en del euromynt fortfarande innehåller nickel är 85 % av alla mynt som är i omlopp nu nickelfria. Innan övergången till euro innehöll 75 % av de olika nationella mynten nickel. Exempelvis innehöll fyra av åtta mynt i Tyskland, fyra av fem mynt i Belgien, nio av tio mynt i Frankrike och sju av nio mynt i Spanien nickel och många av dessa mynt var rena nickelmünt. Antalet mynt som innehåller nickel har därmed kraftigt minskat. Av framför allt säkerhetsskäl innehåller 1- och 2-euromynt en begränsad mängd nickel, som till största delen är lokaliserad i myntens centrala del och inte i deras ytskikt. Användningen av nickel gör euromynt svårare att förfälska och säkerställer en tillförlitlig identifiering av mynten i varuautomater.

Det uppstod viss förvirring under årets början avseende euromyntens nickelinnehåll och dess eventuella följder för känsliga användare, men det är nu fast etablerat att euromynt är synnerligen säkra att använda, och mer säkra än de flesta nationella mynt. I en undersökning som nyligen lades fram av professor Pierre-Gilles de Gennes, nobelpristagare i fysik, bekräftas

det minskade nickelinnehållet⁽¹⁾. Denna undersökning, som utfördes under förhållanden som återspeglar ett normalt handhavande av mynt, bevisar att 1- och 2-euromynt avger bara ungefär hälften så mycket nickel som vissa nationella mynt.

3.7 Förfälskningar av euron

Under 2002 började många banker och växelkontor utbilda sina anställda om de nya sedlarnas och myntens säkerhetsaspekter för att främja upptäckten av förfälskningar och bekämpa bedrägerier. Kommissionen och medlemsstaterna har inrättat ett nätverk av institutioner för att bekämpa förfälskningar. I samarbete med Europeiska centralbanken (ECB) och Europol säkerställer detta nätverk klassificeringen av alla relevanta upplysningar om förfälskade sedlar och mynt.

På grund av den höga tekniska nivån på säkerhetsaspekterna på sedlar och mynt i euro, låg förfälskningen av euron under 2002 på betydligt lägre nivåer än för de nationella valutorna under tidigare år. Faktum är att antalet förfälskade sedlar och mynt i euro som hittills upptäckts är mycket få och härrör sig, med mycket få undantag, från "amatörförfälskningar". När det gäller sedlar visar siffrorna från ECB under första halvåret på mindre än 22 000 förfälskade sedlar i euro, varav 65 % var 50 eurosedlar. Denna siffra motsvarar ungefär 7 % av det totala antalet förfälskade gamla valutor som de nationella centralbankerna uppmätt i euroområdet för motsvarande period 2001. Denna siffra innebär dessutom att mindre än en förfälskning om dagen har uppmätts per 59 miljoner sedlar. Antalet förfälskade mynt är också mycket lågt. Under första halvåret 2002 upptäcktes bara 68 förfälskade mynt, ett oändligt litet antal i förhållande till de över 38 miljarder mynt som är i omlopp.

4. MEDBORGARNA OCH EURON⁽²⁾

4.1 Allmänhetens uppfattning av euron

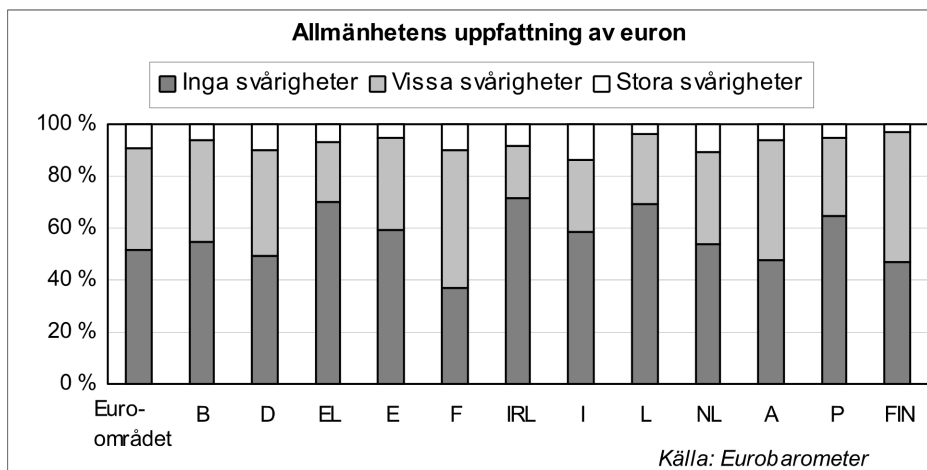
Enligt de uppgifter som samlades in genom Eurobarometerundersökningen i november 2002, som grundar sig på intervjuer med 1 200 personer, uppgav majoriteten av medborgarna (51,5 %) i euroområdet att de inte hade några svårigheter alls att använda euron. Detta positiva resultat varierar från 71,7 % på Irland till 36,5 % i Frankrike. Bara 9,5 % av de intervjuade har erfarenhet av mångfald svårigheter (för närmare uppgifter per land se diagrammet nedan). Andelen medborgare som inte erfarenhet några svårigheter alls är högre bland män (57 %) än bland kvinnor (46,4 %). Omvänt är andelen av dem som uppger sig ha haft många svårigheter högre bland kvinnor (11,8 %) än bland män (7,0 %).

⁽¹⁾ Se Fournier, P.-G., Govers, T.R., Fournier, J. och Abani, M.: "Contamination by nickel and other metals resulting from the manipulation of coins – Comparison between French Francs and euro", som publicerats i Comptes Rendu de l'Académie des Sciences: C.R. Physique, Vol. 3 (2002), nr 6, s. 749–758.

⁽²⁾ De uppgifter som använts i punkt 4.1–4.5 har tagits från den senaste Eurobarometerundersökningen (Flash EB 139, vol. AB, november 2002).

Fråga: Anser du att euron fortfarande förorsakar dig många svårigheter, vissa svårigheter eller inga svårigheter alls?

Diagram 5

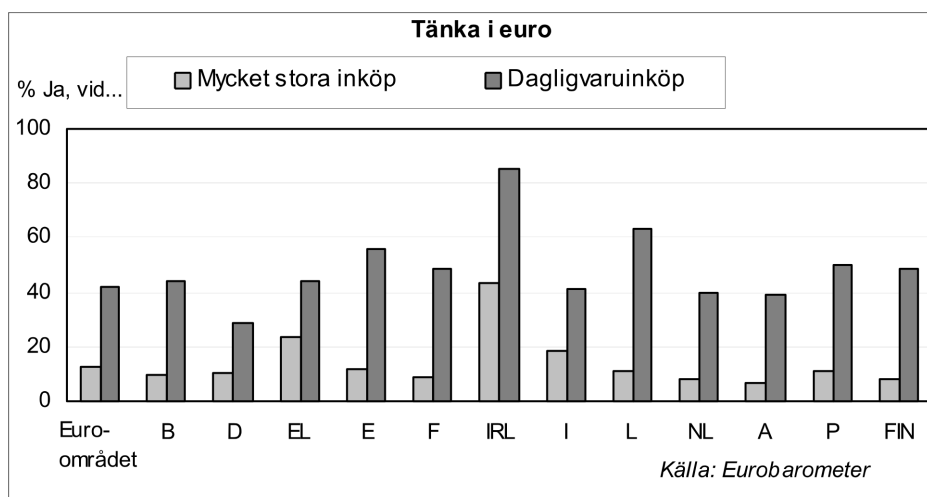

4.2 Tänka i euro

I november 2002 räknar 42,2 % av de tillfrågade oftast i euro när de köper dagligvaror. Däremot tänker 32,4 % fortfarande oftast i nationell valuta när de köper dagligvaror. De mest anpassade verkar vara irländarna då 85,5 % av dem oftast grundar sina inköpsbeslut på beräkningar i euro. Denna andel blir mycket lägre när det gäller viktiga inköp. För inköp som innebär stora belopp, t.ex. ett hus eller en bil, räknar bara 12,5 % oftast i euro. Det är åter irländarna (43,1 %) som ligger högst över genomsnittet.

Fråga: När du nuförtiden gör dina inköp, räknar du mentalt oftare i euro, oftare i nationell valuta eller lika ofta i euro som i nationell valuta? (räknar oftast i euro i %)

Diagram 6

4.3 Attityd gentemot parallella prisangivelser

Parallella prisangivelser, både i euro och i nationell valuta, underlättade övergången till euro betydligt genom att ge konsumenterna möjlighet att jämföra och bedöma priserna. I november vill en liten majoritet av dem som intervjuats (50,6 %) inte längre att affärsinnehavarna fortsätter med parallella prisangivelser. Å andra sidan intar 47,2 % motsatt åsikt och föredrar fortsatta parallella prisangivelser. Kvinnor uttryckte en starkare preferens för att behålla parallella prisangivelser (50,9 %) än män (43,1 %). Fortsatta parallella prisangivelser är på gott och på ont. Å ena sidan hjälper det vissa medborgare att anpassa sig till den nya valutan, medan det å andra sidan försenar medborgarnas mentala övergång till euron. I vissa länder kan det även komma att skapa osäkerhet om priserna, särskilt om omräkningskursen leder till att konsumenterna gör felaktiga tolkningar. Genom en överenskommelse med Euro-

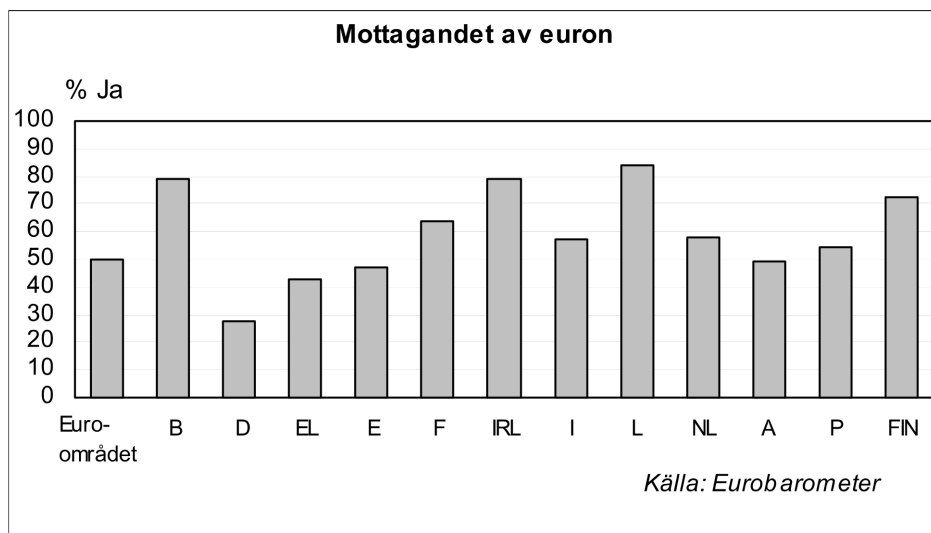
Commerce rekommenderar därför kommissionen ett gradvist avvecklande av de parallella prisangivelserna i syfte att avsluta denna praxis senast den 30 juni 2003. Denna rekommendation gäller också parallella prisangivelser av belopp på fakturor och kontoutdrag från bankerna.

4.4 Mottagandet av euron

49,7 % av medborgarna i euroområdet anser sig vara "mycket" eller "ganska" nöjda med att euron har blivit deras valuta. 11,1 % är varken nöjda eller missnöjda, medan 38,7 % uppger sig vara ganska eller mycket missnöjda. Bland länderna i euroområdet är godkännandegraden högst i Luxemburg (84,2 %) och lägst i Tyskland (27,8 %). För närmare uppgifter se diagrammet nedan.

Fråga: Är du personligen mycket glad eller ganska glad att euron har blivit vår valuta?

Diagram 7

Frågor om användningen av sedlar och mynt visar en mer positiv attityd till euron. Enligt den senaste Eurobarometerundersökningen (november 2002) anser en klar majoritet av européerna att det är lätt eller mycket lätt att identifiera och hantera sedlar och mynt i euro. Mer än två tredjedelar (68,8 %) hanterar euromyntet med lätthet. För sedlarna är denna andel ännu högre (92,8 %). Denna bild kompletteras av allmänhetens positiva bedömning av antalet olika myntvalörer. De flesta européer (53,5 %) anser att antalet olika valörer är precis lagom. För sedlar är godkännandegraden betydligt högre. Av de tillfrågade anser 83,7 % att just det rätta antalet olika sedelvalörer har satts i omlopp.

I och med euromyntens ankomst sattes även en stor variation av olika mynt i omlopp, till följd av de olika nationella motiven på myntens baksidor. Totalt sattes 120 olika euromynt i om-

lopp. Denna mångfald skapade ett stort intresse hos myntsamlare. 92,6 % av de tillfrågade uppger att de inte har några problem med de olika nationella motiven. En stor majoritet av dem som använder mynten verkar därför tycka att de olika nationella varianterna är en välkommen källa till mångfald.

4.5 Införandet av kontanter i euro främjar gränsöverskridande handel och pristransparens

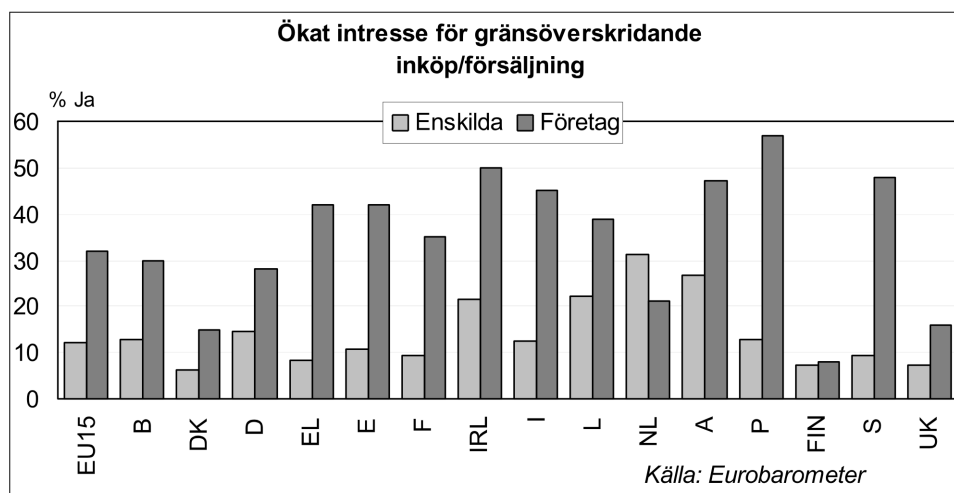
Införandet av sedlar och mynt i euro leder till bättre integration av EU:s marknader. Den gemensamma valutan har inte bara avskaffat växelkursriskerna och transaktionskostnaderna utan även brutit ned de psykologiska hindren för handel över gränserna, eftersom pristransparens underlättar jämförelser. Sedan

införandet av sedlar och mynt i euro uppger sig 12 % av de europeiska konsumenterna ha blivit mer intresserade av att köpa varor i andra EU-länder. Andelen personer som känner sig mer benägna att handla utomlands varierar mellan 31 % i Nederländerna och 6 % i Danmark. Siffrorna förefaller i regel högre i mindre länder, nämligen Österrike (27 %), Luxemburg

(22 %) och Irland (22 %), där många människor är mycket positiva till handel över gränserna. Finnarnas attityd (7 %), förändrades däremot i mycket liten omfattning. Britternas (7 %) och danskarnas (6 %) låga intresse är inte särskilt förvånande med tanke på att euron inte har införts i deras länder.

Fråga: Nu efter införandet av euron, har det blivit intressantare för dig att köpa varor utomlands eller främja försäljningen av dina varor utomlands? (JA i %)

Diagram 8

Företagens attityd förändrades ännu mer signifikant. I genomsnitt 32 % av företagen i EU-15 svarade att det hade blivit intressantare för dem att sälja sina varor utomlands efter införandet av sedlar och mynt i euro. Portugisiska egenföretagare ligger högst på listan i detta avseende: 57 % av dem är nu mer intresserade av att marknadsföra sina produkter över gränserna, följda av de irländska (50 %), de svenska (48 %) och de österrikiska företagen (47 %). Längst ner på listan återfinns de brittiska (16 %), de danska (15 %) och de finska (8 %) företagen.

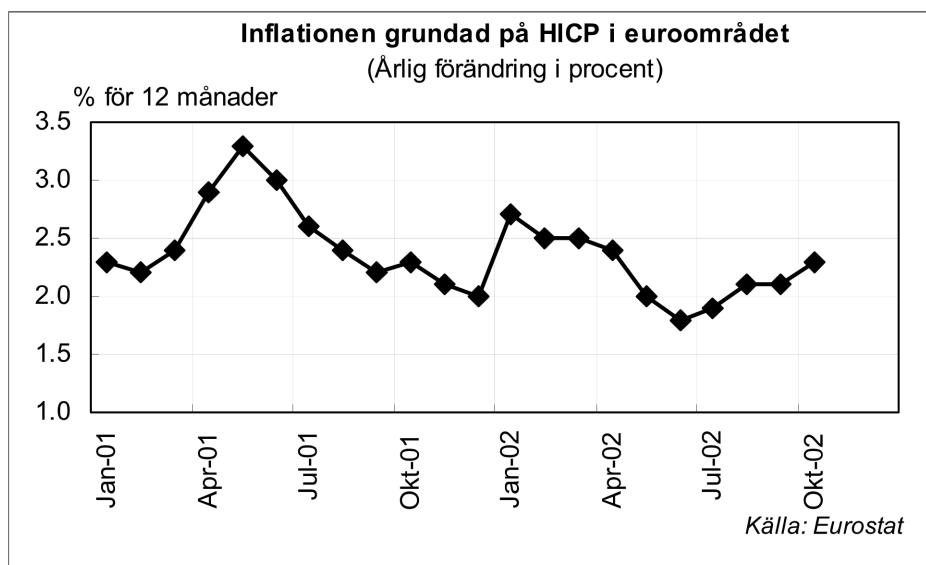
5. EFFEKTEN AV ÖVERGÅNGEN TILL EURO PÅ INFLATIONEN

I de flesta länder har det dykt upp farhågor hos allmänheten om den effekt som övergången påstås ha haft på priserna. I detta avsnitt redovisas de fakta som finns i denna fråga och slutsatsen är att på grundval av de officiella uppgifter som finns tillgängliga har priserna faktiskt ökat inom vissa sektorer. Övergången till euro i kontanter har emellertid haft en relativt begränsad inverkan på den allmänna inflationen av konsumentpriser.

Det bör samtidigt erinras om att den avgörande prisseffekten på medellång till lång sikt av införandet av euron kommer att bli positiv. Euron kommer definitivt att innebära att det blir mycket lättare att jämföra priser i hela euroområdet. Denna förbättrade pristransparens gör att den inre marknaden fungerar bättre och att konkurrensförhållandena skärps, vilket i sig självt leder till ekonomisk effektivitet och pressar konsumentpriserna nedåt.

5.1 Konsumentprisutvecklingen i euroområdet

Efter en högsta nivå på 3,3 % på årsbasis i maj 2001 var konsumentpriserna, mätta i harmoniserade konsumentprisindex (HKPI), på nedåtgående under de återstående månaderna 2001 (figur 9). I januari 2002, när sedlar och mynt i euro infördes i euroområdet, registrerades en märkbar rörelse uppåt av HKPI, som steg från 2,0 % i december 2001 till 2,7 % i januari 2002. Därefter återställdes gradvis den nedåtgående inflationskurvan och i juni låg inflationen på 1,8 %, vilket var den lägsta nivån på över 2½ år.

Diagram 9

5.2 Möjlig inverkan på inflationen av omställningen till euro

Eurostat har vid tre tillfällen detta år offentliggjort beräkningar av effekten på inflationen av övergången till kontanta medel i euro ⁽¹⁾. De första två undersökningarna visade att huvuddelen av den ökade inflation som hade konstaterats kunde förklaras med normala inflationsmönster i de flesta av varugrupperna och med ett antal särskilda faktorer utan samband med euron, som dåligt väder som hade inflytande på priserna för frukt och grönsaker, höjda energipriser, ökade reglerade priser och några betydande höjningar av tobaksskatten. Efter detta återstod 0–0,16 procentenheter, som kunde hänföras till övergången till sedlar och mynt i euro.

I den senaste Eurostat-analysen reviderades det spann som sannolikt kan hänföras till övergången i euroområdet till 0–0,20 procentenheter. Även om metodik och urval ibland varierar, tenderar Eurostats resultat att bekräftas genom många under-

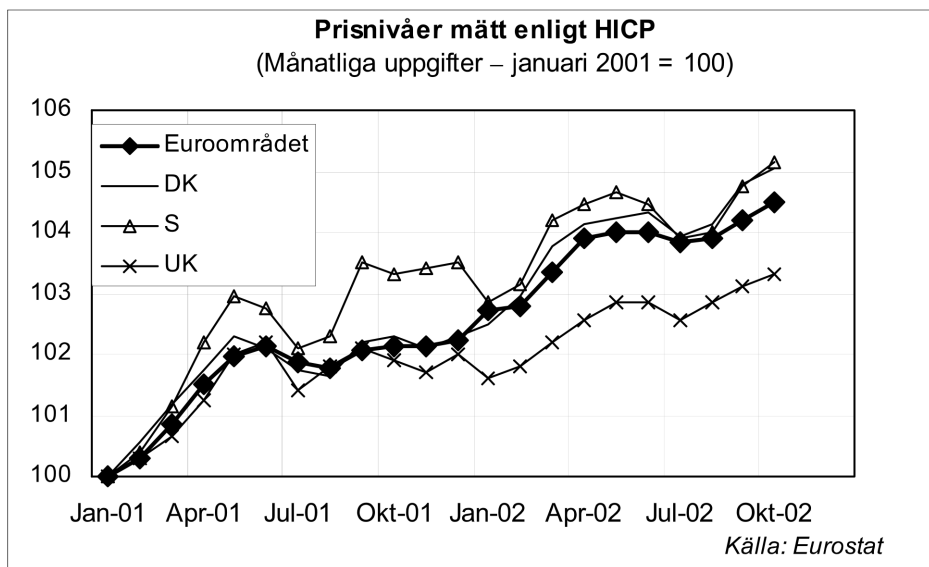
sökningar som har genomförts på nationell nivå av medlemsstaternas statistikorgan eller nationella centralbanker.

De flesta undersökningar pekar dock även på mer betydande prisstegringar inom tjänstesektorn, särskilt vad beträffar tjänster med anknytning till turism (hotell, bostadsförmedling) och mindre tjänster till hushållen (reparationer, frisörer etc.), samt priser för vissa lågprisprodukter som köps ofta (tidningar och tidskrifter). Prisstegringar i kafé- och restaurangsektorn motsvarar exempelvis 4,3 % (på årsbasis), dvs. nästan dubbelt så mycket som den genomsnittliga inflationen (mätt i HKPI).

Ett ytterligare bevis för att inflationen som helhet inte har påverkats i väsentlig omfattning får man genom att jämföra den indexerade prisutvecklingen i euroområdet och den i medlemsstater utanför euroområdet ⁽²⁾. Utvecklingskurvorna sammanfaller i stort sett (figur 10), vilket bekräftar att omställningen till eurokontanter har haft en begränsad effekt.

⁽¹⁾ Se bilagorna till Eurostat News Releases nr 23/2002 (28 februari 2002), nr 58/2002 (16 maj 2002) och nr 84/2002 (17 juli 2002).

⁽²⁾ En sådan jämförelse kan endast ge en grov uppskattning, eftersom den har nackdelar ur statistisk synvinkel. Det kan exempelvis finnas många olika komponenter utan någon som helst anknytning till euroomställningen som kan orsaka att ett visst mönster går igen mellan länderna.

Diagram 10

5.3 Skillnaden mellan upplevd och faktisk inflation

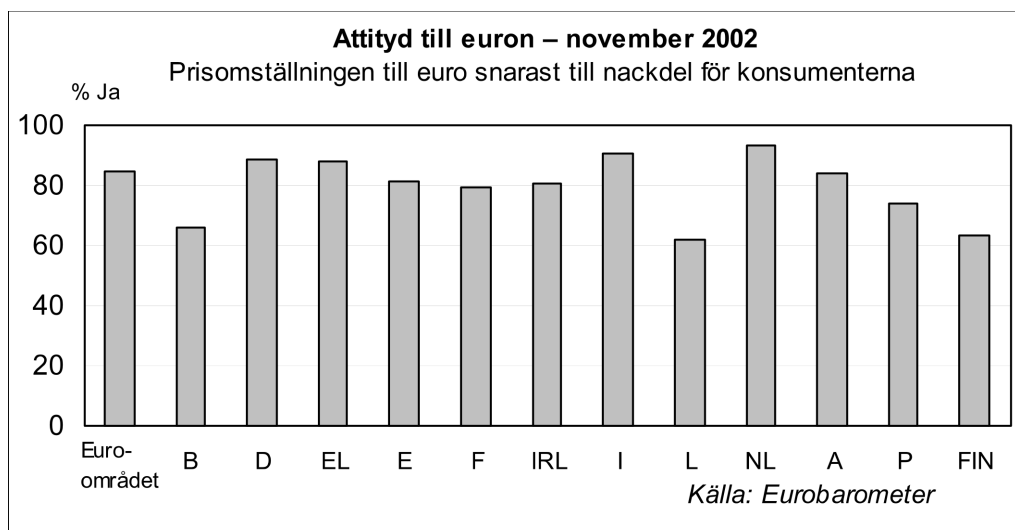
Många konsumenter har associerat övergången med prisökningar. Media har rapporterat utförligt om enskilda fall som har betecknats som "europrofitering" och därigenom bidragit till en uppfattning om betydande prisökningseffekter till följd av övergången till eurokontanter.

Den tyska regeringen organiserade ett möte med företrädare för detaljhandeln och konsumentorganisationerna för att diskutera frågan (som i Tyskland populärt går under benämningen "teuro"-debatten, ett ord som binder det tyska ordet teuer [dyr] till euron). I Grekland och Italien organiserade konsumentorganisationerna nationella "eurostrejker" och i Frankrike och Ne-

derländerna yttrades allvarlig kritik mot den officiella prisstatistiken.

Den sista mätningen av den allmänna opinionen i euroområdet gjordes i samband med Eurobarometerundersökningen i november 2002 ⁽¹⁾. Av de tillfrågade i euroområdet var det 84,4 % som ansåg att prisomställningen hade varit snarast till nackdel för konsumenterna och 10,9 % menade att ökningarna och minskningarna vägde upp varandra. Endast 2,7 % hade den motsatta uppfattningen att priserna hade rundats av nedåt till konsumenternas fördel.

⁽¹⁾ Eurobarometer Flash EB 139, november 2002.

Diagram 11

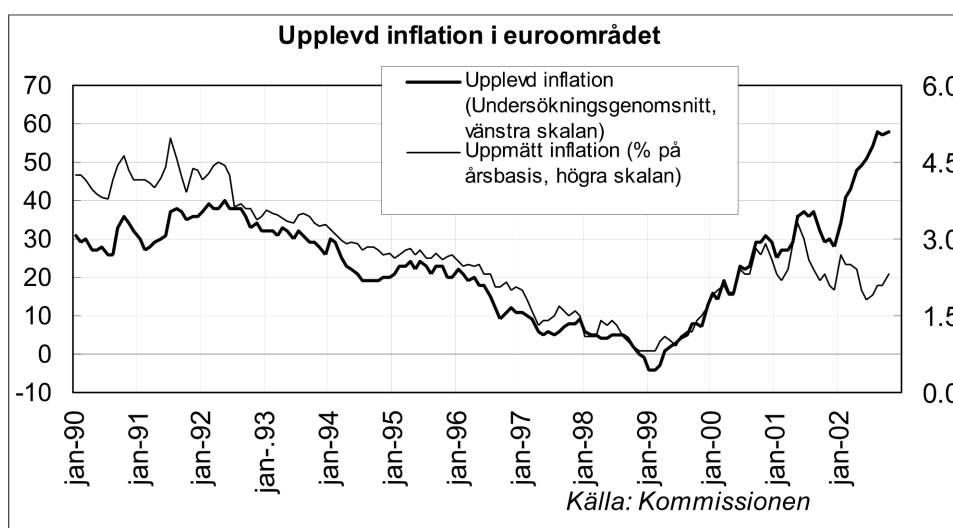
De tillfrågade trodde att priserna alltid hade avrundats uppåt i små livsmedelsaffärer (80 %), inom tjänstesektorn (80 %), på kaféer och restauranger (85 %), för allmänna kommunikationer (55 %), för fritidsaktiviteter (biografer, simbassänger etc.) och i varuautomater (62 %) och att bankavgifterna hade gått upp (53 %).

Frågan i EU:s konsumentundersökning om tidigare prisutveckling i euroområdet ger tydligt belägg för den klyfta mellan upplevd och faktisk inflation som uppstod i samband med

omställningen till euro ⁽¹⁾. Diagram 12 illustrerar att denna indikator tidigare stämde relativt väl överens med den faktiska inflationen, men sedan början av 2002 har den upplevda inflationen stigit till hittills oöverträffade höjder, trots att den faktiska inflationen har gått ner.

⁽¹⁾ Kommissionens "Quarterly Report on the Euro Area" juli och september 2002. ECB "Monthly Bulletin", juli och oktober 2002.

Diagram 12

Det finns flera förklaringar till klyftan mellan upplevd och faktisk inflation. För det första tenderar konsumenterna att bilda sin uppfattning om den allmänna inflationen på grundval av prisutvecklingen på sådana varor och tjänster som köps ofta ⁽¹⁾. Det förefaller som om just dessa varor och tjänster har registrerat ovanligt stora prisökningar efter omställningen (dvs. kaféer och restauranger, reparationsarbeten, frisersalonger, tidningar och tidskrifter etc.) För andra varor och tjänster som konsumeras mer sällan har prisökningarna emellertid varit mycket mindre framträdande och datorer och video- eller audioutrustning har faktiskt blivit billigare. Vid omfattande mätningar som t.ex. HKPI visar det sig att även ovanligt stora prisökningar för några produktkategorier kan uppvägas av mindre prisökningar eller minskade priser i andra kategorier, som är högre viktade, men som köps mer sällan av konsumenterna.

För det andra kan uppfattningen om euroomställningens inverkan på inflationen eventuellt hänföras till att de s.k. menykostnaderna beaktas. Det faktum att prisändringar är förbundna med fasta kostnader kan ha föranlett en ovanligt hög andel

av företagen att ändra sina priser vid årsskiftet. En högre andel relativa prisändringar än normalt bidrar till osäkerheten i konsumenternas uppfattning om omställningens inverkan på inflationen. Det finns faktorer som styrker denna förklaring. I Tyskland konstaterades exempelvis betydligt fler prisändringar än vanligt i den standardkorg med varor och tjänster för hushållen som brukar användas för insamling av uppgifter om prisjämförelser under de första månaderna efter omställningen till euro ⁽²⁾. Om sådana prisanpassningar innebär att priserna rundades av uppåt och avsåg de produkter som har betydelse för konsumenternas uppfattning, är det knappast förvånande att det finns en klyfta mellan upplevd och verklig inflation.

6. SEKTORSÖVERSIKT

6.1 Banksektorn

I banksektorn har vissa små förändringar i beteendet hos bankens kunder och konsumenter kunnat konstateras, i synnerhet vad beträffar användandet av kontanter och valet av betalnings-sätt.

⁽¹⁾ Se exempelvis J. Walschots (2002) "Why does inflation feel so high?", CBS Webmagazine, 10 juni 2002 (<http://www.cbs.nl>).

⁽²⁾ Deutsche Bundesbank, månadsrapport, mars 2002.

6.1.1 Valet av betalningssätt

Införandet av euron tycks i viss mån ha påverkat genomsnittskonsumentens beteende i fråga om valet av betalningssätt. All tillgänglig information tyder på en ökning av andra betalningsmedel än kontanter under 2002. Uppgifter från Italien visar exempelvis en ökning av användningen av betalkort på 30 % och av kreditkortsbetalningar på 15 %. På samma sätt visar uppgifter från Finland på en ökning i storleksordningen 15–20 % för betalningar med kredit- och betalkort. Siffror för Belgien visar också en tydlig ökning för andra betalningsmedel än kontanter, upp till 17 % för betalkort ⁽¹⁾. Kreditkortsbetalningar ökade under samma tidsperiod med 2 %, medan elektroniska kontanter sköt i höjden med 120 % ⁽²⁾. Information från Österrike visar på liknande sätt en 15-procentig ökning av andra betalningsmedel än kontanter.

De siffror som redovisas här avser den utveckling som ägt rum under 2002. Det är dock omöjligt att med säkerhet särskilja den effekt som har klart samband med euron. Man bör hålla i minnet att det finns många andra faktorer som påverkar valet av betalningssätt, som marknadsföringskampanjer för andra betalningsmedel än kontanter eller införandet av moderna varuautomater som fungerar med kreditkort, betalkort eller kontantkort. Eftersom eurocheckernas garantimekanism dessutom upphörde att gälla i slutet av 2001 och några av medlemsländerna helt slutade med att utfärda checkar till sina kunder har användningen av checkar i euroområdet numera gått ner till en försumbar nivå i de flesta länder. Detta kan också ha bidragit till att andra betalningsmedel har ökat i betydelse. Trenden mot en ökad användning av andra betalningsmedel än kontanter konstaterades dessutom redan före införandet av euron.

6.1.2 Kontantuttag från bankomater

Uppgifter om den genomsnittliga storleken på kontantuttag visar på en ökning, åtminstone i flera länder. I Tyskland ökade exempelvis storleken på de uttag som gjordes varje gång med kredit- eller betalkort kopplade till Maestro-systemet med 12,4 % i genomsnitt. Uppgifter från italienska banker visar att det genomsnittliga uttaget ökade med 10–20 %. En av de största belgiska bankerna redovisar en ökning med 9 %. Uppgifter från Frankrike, Österrike och Nederländerna tyder också på en viss ökning. En tänkbar orsak till denna förändring, som förmodligen inte verkar på samma sätt över hela euroområdet, är avrundningseffekten, framför allt eftersom de nya sedelvalörer i euro som distribueras genom bankomaterna skiljer sig avsevärt från de tidigare valörerna i nationell valuta. Om exempelvis det typiska uttaget i Österrike förut var 1 000 österrikiska schilling (72,67 euro), kan ett typiskt uttag i dag vara antingen 50 euro (688,02 österrikiska schilling) eller 100 euro (1 376,03 österrikiska schilling). I detta exempel leder alltså avrundningen till

jämna belopp i euro till antingen en minskning av uttagsbeloppet med 31,2 % eller en ökning med 37,6 %.

När det gäller uttag av kontanter från bankomater utomlands är bilden varierande. En viss ökning har rapporterats från Tyskland och från Belgien. Uppgifter från Mastercard Europe ⁽³⁾ visar dock en minskning av de gränsöverskridande kontantuttagen från bankomater. De offentliggjorda bankerna i Österrike rapporterar en minskning av uttagen gjorda av utlänningar i Österrike med 30 %. Österrikarnas uttag utomlands förblev oförändrade. Denna otydliga situation är knappast förvånande eftersom valutaunionen gör det möjligt för medborgarna att resa utomlands med kontanter och huruvida det lönar sig att ta ut mer kontanter hemma eller utomlands beror på vilka avgifter som tillämpas. Det finns följaktligen incitament för både fler och färre kontantuttag från bankomater utomlands. Effekterna i respektive riktning kan jämnas ut varandra. Den 1 juli 2002 trädde dessutom EU-förordningen om gränsöverskridande betalningar i kraft, vilket innebär att samma avgifter skall tillämpas för kontantuttag antingen dessa görs i det egna landet eller utomlands. Den genomsnittliga avgiften var 4 euro i euroområdet före den 1 juli. Konsumenter som inte betalar någon avgift för kontantuttag i sitt eget land har nu ett ytterligare incitament att ta ut pengar utomlands. Konsumenter som betalar en avgift, dvs. för uttag från bankomater som tillhör andra banker än deras egna, kommer att påföras samma avgift vid uttag utomlands. De kommer eventuellt att föredra att inte öka sina uttag utomlands. Det går inte att på detta stadium avgöra om just denna åtgärd har givit upphov till någon ökning av de gränsöverskridande uttagen.

6.1.3 Parallella valutaangivelser av belopp

För att underlätta övergången till euro åtog sig banksektorn att redovisa belopp med parallella valutaangivelser, särskilt på kontoutdragen. Många banker har, för att tillmötesgå sina kunder, fortsatt använda parallella valutaangivelser under hela 2002 och en del överväger t.o.m. att fortsätta med detta under 2003. I några fall har bankerna ännu inte fattat beslut om när de kommer att upphöra att redovisa beloppen med parallella valutaangivelser.

6.2 Detaljhandeln

Eftersom de europeiska konsumenterna var ivriga att börja använda sina nya sedlar och mynt och dessutom ville göra sig av med sina återstående kontanter i nationell valuta hade man räknat med en ökning av kontantbetalningar i början av året och detta var även vad som skedde i praktiken. Därefter förändrades situationen och detaljhandeln redovisar nu en ökning av andelen betalningar med andra betalningsmedel än kontanter.

⁽¹⁾ Uppgiften avser transaktioner med Bancontact/MisterCash.

⁽²⁾ Uppgiften avser Proton.

⁽³⁾ Avseende såväl Mastercard som Maestro betalkort.

Parallella prisangivelser har i hög grad bidragit till att underlätta övergången för konsumenterna, både under övergångsperioden med parallella valutor och efteråt. I allmänhet var det planerat att bibehålla de parallella prisangivelserna i handeln fram till andra kvartalet 2002, men det visade sig att många konsumenter satte värde på denna tjänst. Många handlare beslutade därför att fortsätta med parallella prisangivelser året ut, vilket på vissa håll anses som en konkurrensfördel i detaljhandeln. En del butiker har anmält att de ännu inte har beslutat när de kommer att sluta med parallella prisangivelser och de avser behålla dem under 2003, åtminstone för slutsummorna på fakturor och kvitton (se även punkt 4.3).

6.3 Penningtransport

Penningtransportörerna spelade en viktig roll för den smidiga övergången till sedlar och mynt i euro. Penningcentralerna, där kontanterna räknas och sorteras, stod under extremt tryck under flera månader, framför allt på grund av den snabba inväxlingen av gamla valutor. Nu när hela euroområdet har samma valuta visar det sig tydligare än innan hur svårt det är att transportera kontanter mellan länderna. De regler som gäller för penningtransport skiljer sig kraftigt åt mellan länderna, eftersom de ännu inte har harmoniserats, och sådana transporter är därför praktiskt taget omöjliga att organisera.

6.4 Varuautomater

Automatindustrin försökte anpassa sina automater så fort som möjligt för att undvika att förlora omsättning. En del varuautomatoperatörer rapporterade ändå tillfälliga omsättningsförluster, ibland upp till 20 %, i början av året ⁽¹⁾.

Automaterna med endast kontant betalning, vilka utgör det stora flertalet av alla varuautomater (80–95 % i en del länder) var den största utmaningen, jämfört med automater som fungerar med kort eller polletter, vilka bara behövde programmeras om och utrustas med nya prisuppgifter. Många varuautomatoperatörer utnyttjade den möjlighet som gavs i samband med införandet av sedlar och mynt i euro för att byta ut automaternas avläsningsmekanismer för betalning. I Frankrike och Tyskland ersattes exempelvis 90 % respektive 70 % de gamla betalmekanismerna. Endast de återstående gamla mekanismerna behövde ställas om. I Irland var ersättningsgraden 50 % och i Italien 25 %. Utbytet av gamla betalmekanismer kan betraktas som en investering inför framtiden, eftersom det ökar automaternas tillförlitlighet i fråga om att läsa av och korrekt identifiera sedlar och mynt (särskilt de nya säkerhetskomponenterna) vilket förhindrar missbruk. Å andra sidan innebär investeringen i nya betalmekanismer en betydande kostnad, som ligger på 375–600 euro per automat. Kostnaden

för att bygga in ett system för andra betalningsmedel än kontanter är lägre, cirka 400 euro i genomsnitt.

I de medlemsstater där kontantkort (e-kontanter) används mycket (Belgien, Luxemburg, Nederländerna) har många varuautomater som tidigare endast fungerade med mynt nu anpassats till ett kontantkortssystem. Den snabba omställningen av parkeringsautomater orsakade en del problem för allmänheten och då särskilt för turister, som vanligtvis inte har tillgång till det gällande lokala kontantkortet.

Varuautomatindustrin betonar att det inte råder brist på någon särskild myntvalör och att euromyntens kvalitet är mycket tillfredsställande. Detta visar att euromyntens motsvarar de höga krav som gäller för betalmekanismerna i moderna varuautomater, och att dessa fungerar även med mynt från olika länder i euroområdet. I allmänhet kan alla mynt utom 1 och 2-centsmynten användas i varuautomaterna. Prissättningen görs oftast i 5-centsintervall. Vad gäller prisändringar i samband med omställningen till euro är bilden varierad. Priserna avrundades till jämna tal genom anpassningar åt båda hållen.

7. EUROKONTANTERNAS ROLL UTANFÖR EUROOMRÅDET

I detta avsnitt undersöks i vilken utsträckning sedlar och mynt i euro är i omlopp och används utanför euroområdet. Det verkar som om användningen av euron har ökat i omfattning, särskilt i europeiska länder utanför euroområdet. Utanför Europa är dess användning i allmänhet begränsad till turistområden.

De europeiska resenärernas beteende spelar också en viktig roll i detta avseende. Enligt den senaste Eurobarometern tog exempelvis 53 % av alla som reste utanför euroområdet med sig kontanter i euro, jämfört med 16 % som tog med US-dollar.

7.1 De tre medlemsstaterna utanför euroområdet

Lanseringen av sedlar och mynt i euro har följts på nära håll av de EU-länder som ännu inte ingår i valutasamarbetet, de s.k. pre-ins. Enligt en undersökning som genomfördes i september 2002 ansåg sig en majoritet av medborgarna i alla dessa tre länder väl eller mycket väl informerade om euron (68 % i Danmark, 56 % i Sverige och 53 % i Förenade kungariket). En majoritet av befolkningen i dessa länder har redan kommit i fysisk kontakt med sedlar eller mynt i euro (55 % i Danmark, 56 % i Sverige och 55 % i Förenade kungariket), och många har märkt att produkter i deras länder har varit prismärkta i euro (47 % av de tillfrågade hade märkt detta i Danmark, jämfört med 37 % i Sverige och 38 % i Förenade kungariket). Det stora flertalet i varje land är medvetna om att euron gör prisjämförelser mellan länder mycket lättare.

⁽¹⁾ Alla uppgifter i detta avsnitt bygger på en undersökning i fem länder i euroområdet (Frankrike, Tyskland, Italien, Irland och Nederländerna), vilka tillsammans står för 80 % av varuautomatmarknaden.

I Danmark kan man konstatera en god beredskap att acceptera eurokontanter som betalningsmedel⁽¹⁾. I september 2002 uppgav 83 % av de danska företagen att de var villiga att acceptera kontanter i euro från turister, och 72 % av dessa accepterar euro även från danskar. 15 % av dem som accepterar euro informerade sina kunder om detta genom skyltar och så många som 35 % anger totalbelopp i euro bredvid beloppet i danska kronor. Parallella prisangivelser används för åtminstone en del av sortimentet i 13 % av de företag som accepterar euro, och 12 % ger t.o.m. tillbaka växel i euro

I Sverige finns det ett stort antal butiker, hotell och restauranger, inte bara i de största städerna och särskilda turistområden, som accepterar betalningar i eurokontanter, trots att de tidigare inte tog emot de nationella europeiska valutorna. De flesta ställen tar emellertid endast emot eurosedlar och de ger tillbaka växel i svenska kronor. Längs den finska gränsen används euron mer omfattande. I den avlägsna staden Haparanda, som ligger långt norrut i landet, närmare den finska staden Tornio än de omgivande svenska områdena, intar en särställning. Där har man praktiskt taget övergått till euro. Euron används ofta som betalningsmedel och alla priser anges i euro. Den kommunala budgeten har t.o.m. offentliggjorts i euro, parallellt med svenska kronor. Den svenska branschorganisationen "Svensk handel" arbetar energiskt för att euron skall accepteras i butikerna genom att distribuera dekaler med "We accept the euro". En folkomröstning om införandet av euro i Sverige kommer att hållas den 14 september 2003.

Även i Förenade kungariket accepteras euron ibland som betalningsmedel, särskilt i London och i turistområdena. Växel ges vanligtvis i pund sterling. I vissa fall anges även priser i euro. 74 % av briter insåg att prisjämförelser mellan länder blir lättare med en gemensam valuta. I Förenade kungariket anger 83 % av de tillfrågade att det var en historisk tilldragelse när tolv EU-länder gick över till euro.

7.2 Kandidatländerna

Lanseringen av kontanter i euro hade en viss betydelse även för kandidatländerna. Eftersom de gränsar till euroområdet har euron ägnats stor uppmärksamhet i media. Allmänheten är i regel mycket intresserad, särskilt som dessa länder planerar att gå med i euroområdet i ett givet skede efter att de har blivit medlemmar i EU.

Det är lätt att växla till sig och att växla in euro till nationell valuta i bankerna i alla kandidatländer och i de flesta kan man betala med euro i butiker, hotell och restauranger. Detta kostar

inte nödvändigtvis mer. I turistområden kan man även se prisangivelser i euro, jämsides med den nationella valutan. I Bulgarien och Turkiet är användningen av euro mer utbredd, ibland i så hög grad att man praktiskt taget kan betrakta euron som en parallell valuta, liksom US-dollar.

7.3 Euron i världen⁽²⁾

7.3.1 Andra delar av Europa

Gemenskapen har tidigare slutit valutaavtal med Monaco, San Marino och Heliga stolen, i vilka det har fastställts att euron är nationell valuta i dessa tre länder och lagligt betalningsmedel. Enligt villkoren i dessa avtal kan de berörda länderna även själva ge ut vissa kvantiteter av euromynt, vilka gäller som lagligt betalningsmedel i hela euroområdet. De har dock inte rätt att ge ut eurosedlar (eller några andra sedlar). I Andorra har euron ersatt den franska francen och den spanska pesetan, som tidigare var i omlopp parallellt, eftersom landet inte har någon nationell valuta.

Euron används även i praktiken i Kosovo och Montenegro, som båda tillhör republiken Jugoslavien. I det FN-administrerade Kosovo blev det i september 1999 lagligt att använda och inneha utländsk valuta. Denna region var i hög utsträckning en kontantekonomi och främst beroende av den tyska marken före 2002. I början av 2002 importerade Kosovos bank- och betalningsmyndighet (BPK) 413,3 miljoner euro i sedlar och 5,5 miljoner euro i mynt för att underlätta omställningen, samtidigt som privata banker importerade ytterligare 142 miljoner euro till Kosovo. BPK gjorde även särskilda insatser för att omställningen skulle gå smidigt i de serbiska enklaverna i Kosovo, där den jugoslaviska dinaren fortfarande utgör betalningsmedel. En positiv sideeffekt av övergången till euro var att banksystemet förstärktes, eftersom det var många som satte in sina pengar på bankkonton under övergången. I Montenegro ersatte euron den tyska marken, som hade antagits som betalningsmedel 1999. Till skillnad mot Kosovo har Montenegro euron som legal valuta.

I övriga Europa har euron t.o.m. fått en starkare roll än den tyska marken, som den nu har ersatt som betalningsmedel. Kontanter i euro är lätta att få tag i och att växla till lokal valuta. Butiker, hotell, restauranger etc. accepterar i regel euron som betalningsmedel och tar ofta inte mycket betalt för denna tjänst. I många länder, särskilt i Balkan och Östeuropa, används euron vid sidan om US-dollar ofta för transaktioner och de kan anses vara parallella valutor. Följaktligen kan man hitta varor som är prissmärkta i euro, särskilt i turistområdena.

⁽¹⁾ Siffrorna i detta stycke är hämtade från en undersökning som har gjorts av Dansk Handel & Service.

⁽²⁾ Uppgifterna i detta avsnitt samlades in genom en enkät om den nya valutans roll och acceptans i länder utanför euroområdet, som besvarades av de utländska EU-delegationerna.

7.3.2 Afrika

På grund av de historiska kopplingarna till vissa europeiska länder har euron en betydande marknadsandel när det gäller internationella transaktioner i delar av Afrika, särskilt i de länder som har sin nationella valuta knuten till euron genom en fast växelkurs. Detta är fallet i alla länderna i det s.k. CFA-området, dvs. Centralafrikanska ekonomiska och monetära gemenskapen (CEMAC) och Västafriskanska ekonomiska och monetära unionen (WAEMU) samt i Kap Verde. I dessa länder är allmänhetens intresse av euro-frågor mycket högre än i de andra länderna.

Betydelsen av omställningen till euro för Afrika är i allmänhet begränsad. Det är svårt att få tag i kontanter i euro och att växla dem mot lokal valuta, särskilt som några länder tillämpar växlingsrestriktioner. Sedlar och mynt i euro finns vanligtvis endast i de största bankerna och på flygplatserna och inte lika ofta som US-dollar. Man kan dock betala med euro i de flesta länder. Parallella prisangivelser tillämpas endast i vissa turistområden i några få afrikanska länder, t.ex. Kamerun och Egypten.

Réunion i Indiska oceanen tillhör Frankrike och har därför officiellt infört euron. Mayotte, en fransk ö i Indiska oceanen, är ett av Frankrikes utomeuropeiska förvaltningsområden utanför gemenskapen, en s.k. collectivité territoriale, och har också officiellt infört euron, eftersom den tidigare använde den franska francen.

7.3.3 Amerika

Hela den amerikanska kontinenten är starkt dollarorienterad. Detta ändrades inte genom införandet av euro i kontanter. I de flesta länder är det inte ens lätt att växla euro mot lokal valuta eller att få tag i euro i bankerna. Euron accepteras därför sällan som betalningsmedel i hotell och restauranger. Undantagen är Dominikanska republiken, Kuba och Surinam, den sistnämnda en f.d. nederländsk koloni, där betalningar i euro normalt accepteras mot en viss avgift och där priser visas i euro i turistområdena. Surinams särställning i detta hänseende kan även delvis förklaras av att det gränsar till franska Guyana, som tillhör Frankrike och därför har infört euron fullt ut. Euron används dessutom i alla franska utomeuropeiska territorier som geografiskt tillhör Västindien, dvs. Guadeloupe och Marti-

nique. St. Pierre-et-Miquelon (en ögrupp i Nordatlanten utanför Kanadas kust), som har status som collectivité territoriale, har också antagit euron.

7.3.4 Asien och Oceanien

I Mellanöstern har införandet av euron haft mycket begränsat inflytande. Kontanter i euro är mer eller mindre lätta att få tag i och att växla in mot lokal valuta. Det är möjligt att använda valutan som betalningsmedel i butiker, hotell och restauranger i vissa länder. I Israel används euron något mer. Det är visserligen inte officiellt tillåtet, men euron accepteras i de viktigaste turistområdena utan väsentliga avgifter.

I övriga Asien har övergången till euro delvis haft en mer betydande inverkan. Kontanter i euro kan köpas och växlas till lokal valuta i det stora flertalet länder i Asien, utom i de fall valutahandeln begränsas genom restriktioner. I några länder, exempelvis Thailand, Sydkorea och Laos, accepteras euron allmänt i butiker, restauranger och hotell, oftast utan väsentliga avgifter. Parallella prisangivelser är visserligen sällsynta, men de kan förekomma i vissa länder i Asien, som Thailand och Filippinerna, särskilt i turistområdena. I de fall ett andra betalningsmedel används mer allmänt vid sidan av den lokala valutan rör det sig oftast om US-dollar eller ett grannlands valuta. Eftersom Asien främst är dollarorienterat spelar inte euron någon större roll som betalningsmedel vid internationella transaktioner. Euron tilldrar sig dock ett visst mediaintresse. Särskilt i Japan följs utvecklingen av eurons växelkurs uppmärksam.

Kontanter i euro kan utan svårigheter växlas mot nationell valuta överallt i Oceanien. I allmänhet finns det ingen utländsk valuta i omlopp som betalningsmedel vid sidan av den nationella. I regel går det inte att betala med euro i butiker, hotell och restauranger. Situationen är annorlunda i de franska utomeuropeiska territorierna, som Nya Kaledonien och franska Polynesien. Eftersom dessa områden använder CFP-francen, som har fast omräkningskurs gentemot euron, finns det ett naturligt intresse för euron och euron accepteras ofta som betalningsmedel i hotell, restauranger och butiker. I Australien och Nya Zeeland ser man positivt på euron som ett alternativ till US-dollar på internationella marknader, som därigenom minskar ländernas beroende av den amerikanska valutan.